

SLOVENSKÁ
sporiteľňa

Index prosperity 2025

Konkurencieschopné Slovensko

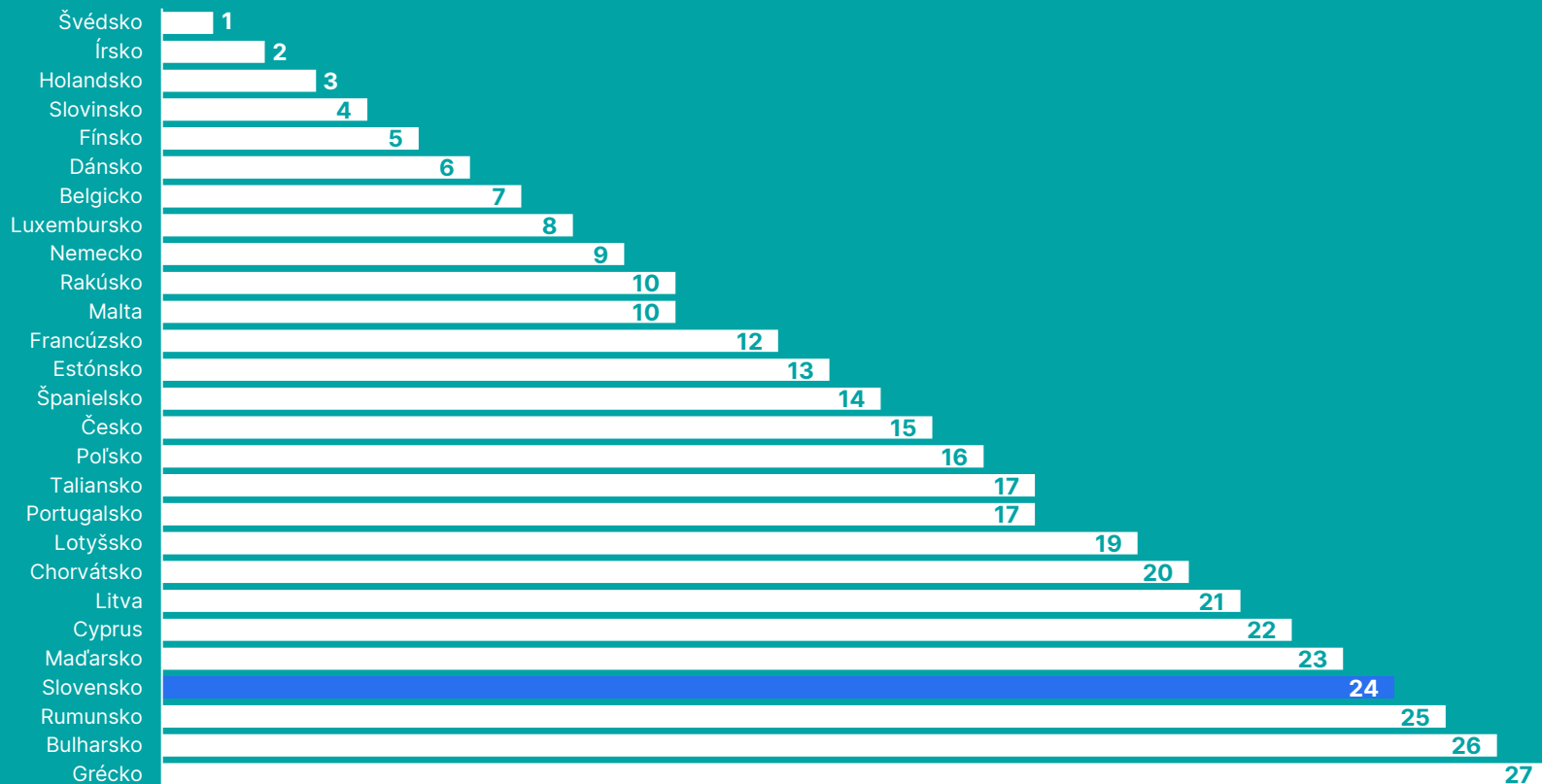
Marián Kočiš

Index prosperity 2025

Slovensko naďalej zotrúva v spodnej tretine nášho Indexu prosperity. Hoci v niektorých čiastkových ukazovateľoch dochádza k objektívnemu zlepšeniu, napríklad v kvalite ovzdušia či kumulatívnom výkone ekonomiky za posledných päť rokov, celkové poradie sa nemení. Dôvodom je, že viaceré krajiny napredujú rovnakým alebo dokonca rýchlejším tempom, čím udržiavajú alebo posilňujú svoj relatívny náskok. Najvýraznejší prepád Slovensko zaznamenalo v indikátore slobody médií, čo zhoršilo jeho celkovú pozíciu v rebríčku v rámci skupiny indikátorov, ktoré hodnotia spoločnosť.

Medzi krajinami bývalého východného bloku sa pozitívne odlišuje Slovinsko, ktoré dlhodobo zvyšuje svoju výkonnosť naprieč viacerými dimenziami prosperity. Na opačnom konci rebríčka sa nachádza Grécko. To sa ani viac ako desať rokov po dlhovej kríze nedokázalo plne zotaviť z hlbkej recesie, ktorá ho dostala na pokraj štátneho bankrotu. Grécko, napriek svojej bohatej historickej tradícii, predstavuje varovný príklad dôsledkov zanedbaných štrukturálnych reforiem a dlhodobo neudržateľnej fiškálnej politiky. Jeho príbeh by mal slúžiť ako memento aj pre Slovensko. Ukazuje, kam môže krajina dospieť, ak dlhodobo odkladá nevyhnutné systémové zmeny.

Celkové umiestnenie krajín EÚ-27

Slovensko

24 / 27

2025

Ekonomika

↑₊₂ **25**

Spoločnosť

↓₋₃ **18**

Domácnosti

↓₋₂ **22**

Vzdelávanie

↑₊₂ **22**

Udržateľnosť

↑₊₂ **16**

Umiestnenie v subindexoch za rok 2025

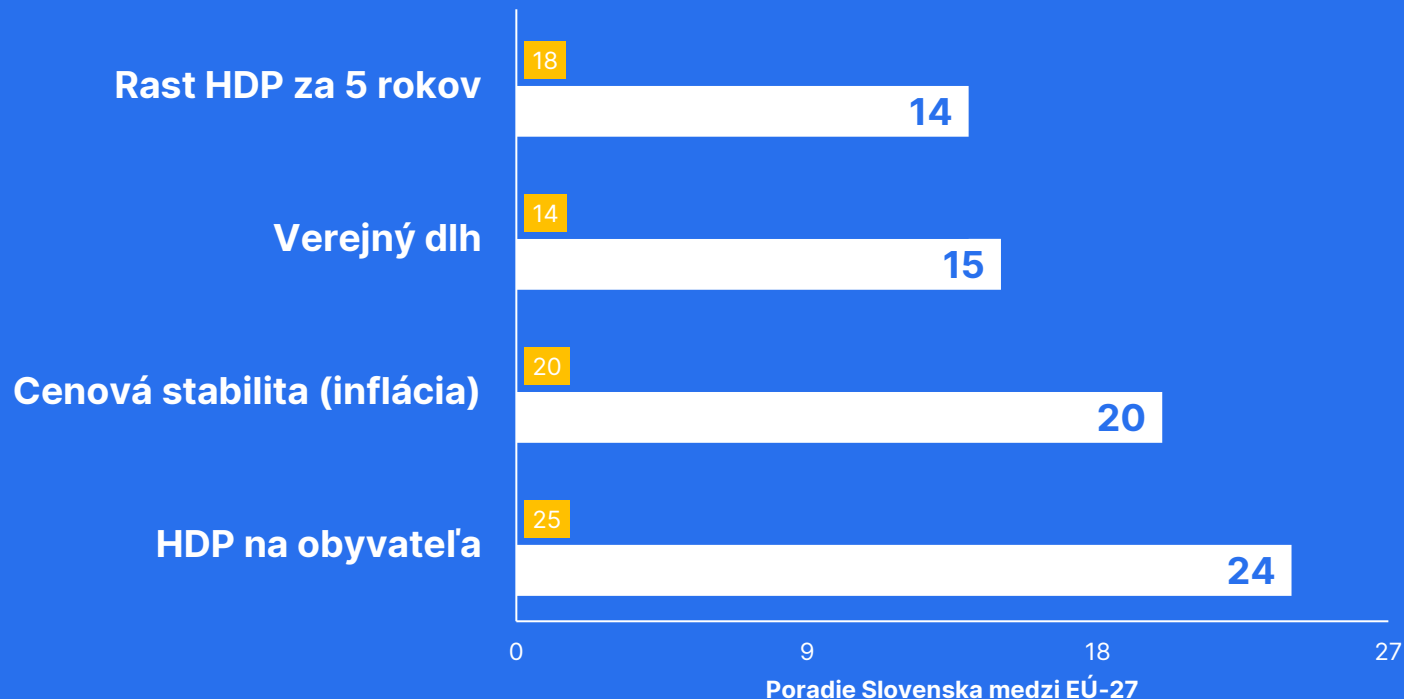
Ekonomika

Slovenská ekonomika z pohľadu HDP na obyvateľa patrí v rámci EÚ k menej výkonným. Po období solídneho rastu, ktorý nasledoval pred a krátko po vstupe do Európskej únie v roku 2004, dynamika hospodárskeho výkonu postupne spomaľuje. Zdá sa, že náš model malej a otvorenej ekonomiky začína narážať na svoje limity. V porovnaní s predchádzajúcim rokom však nastalo mierne zlepšenie v ukazovateli rastu ekonomiky za päť rokov. Ekonomika Slovenska sa v rokoch 2019–2024 zväčšila o 8 %, čo predstavuje rovnaké tempo ako v predchádzajúcom období 2018–2023. Lepší výsledok v našom Indexe je teda do značnej miery ovplyvnený oslabením rastu v iných členských štátoch EÚ, čo umožnilo Slovensku udržať si relatívnu pozíciu bez výraznejšej akcelerácie vlastného výkonu.

Nadalej platí, že členstvo v EÚ a eurozóne predstavuje pre slovenskú ekonomiku významný oporný bod. Prístup k eurofondom má potenciál pôsobiť ako kľúčový stabilizačný a rozvojový nástroj. Ich efektívne využitie bude rozhodujúcim faktorom v otázke, či dôjde k pokračovaniu konvergencie životnej úrovne, alebo k jej stagnácii až poklesu.

Slovensko zostáva čistým príjemcom prostriedkov z rozpočtu EÚ. Táto pozícia so sebou nesie nielen výhody, ale aj záväzky. Aj preto majú daňovní poplatníci zo západných krajín oprávnenú otázku, či tieto prostriedky využívame efektívne.

Ekonomika

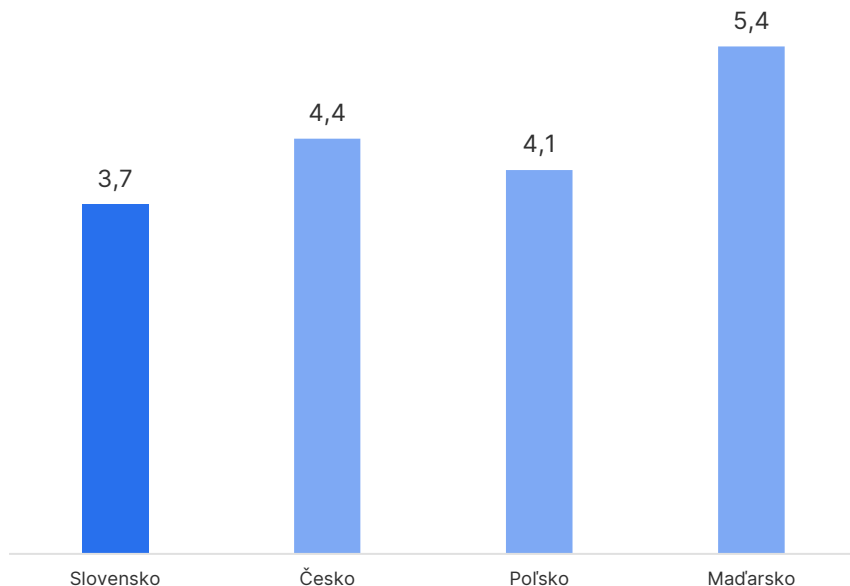

- 1 Írsko
- 2 Dánsko
- 3 Malta
- 4 Luxembursko
- 5 Holandsko
- 6 Cyprus
- 6 Švédsko
- 8 Slovinsko
- 9 Bulharsko
- 9 Chorvátsko
- 9 Portugalsko
- 9 Lotyšsko
- 13 Španielsko
- 14 Belgicko
- 15 Taliansko
- 16 Poľsko
- 17 Francúzsko
- 18 Nemecko
- 18 Fínsko
- 20 Rumunsko
- 21 Rakúsko
- 22 Estónsko
- 23 Litva
- 23 Česko
- 25 Grécko
- 25 Slovensko**
- 27 Maďarsko

Zdroj: Eurostat, SLSP

Najnižšia inflácia v regióne

**Priemerná inflácia
na 10 ročnom horizonte**
(v %; 2015-2024)

Zo všetkých krajín Vyšehradskej štvorky platí eurom iba Slovensko. Najmä počas posledného obdobia zvýšenej inflácie sa ukázalo, že napriek tomu, že patríme medzi krajiny Európskej únie najviac zasiahnuté zdražovaním, spoločná mena nám v priemere za posledných desať rokov priniesla väčšiu cenovú stabilitu v porovnaní s národnými menami ostatných ekonomík regiónu. Od prijatia eura v roku 2009 rástli spotrebiteľské ceny na Slovensku kumulatívne najpomalšie spomedzi krajín V4. Naopak, najrýchlejší rast cenovej hladiny zaznamenalo Maďarsko, kde sa ceny za desať rokov viac ako zdvojnásobili.

Nižšie úrokové sadzby, ktoré prináša členstvo v menovej únii, nám zároveň umožnili lacnejšie financovanie verejného dlhu. V podnikateľskom prostredí sa naše firmy prestali vystavovať kurzovému riziku voči euru, čím odpadli náklady spojené s výmenou meny ako aj so zaistovaním sa proti výkyvom výmenného kurzu. Náš najväčší obchodný partner je Nemecko a teda používanie rovnakej meny predstavuje pre slovenské podniky tiež výhodu.

Národná banka Slovenska v roku 2023 vyčíslila, že vďaka členstvu v Európskej únii a menovej únii dokáže Slovensko znížiť náklady na obsluhu dlhu približne o jeden percentuálny bod, čo v danom roku predstavovalo úsporu na úrovni 700 miliónov eur.

Hoci sa inflácia v eurozóne postupne približuje k cieľovej hodnote 2 percentá, na Slovensku zostane aj v dôsledku konsolidačných opatrení naďalej zvýšená. V roku 2025 očakávame priemernú mieru inflácie na úrovni 4 percent a v roku 2026 by mala klesnúť na približne 3,3 percenta.

Výzvy, ktorým čelí slovenská ekonomika

Protekcionizmus

Konsolidácia

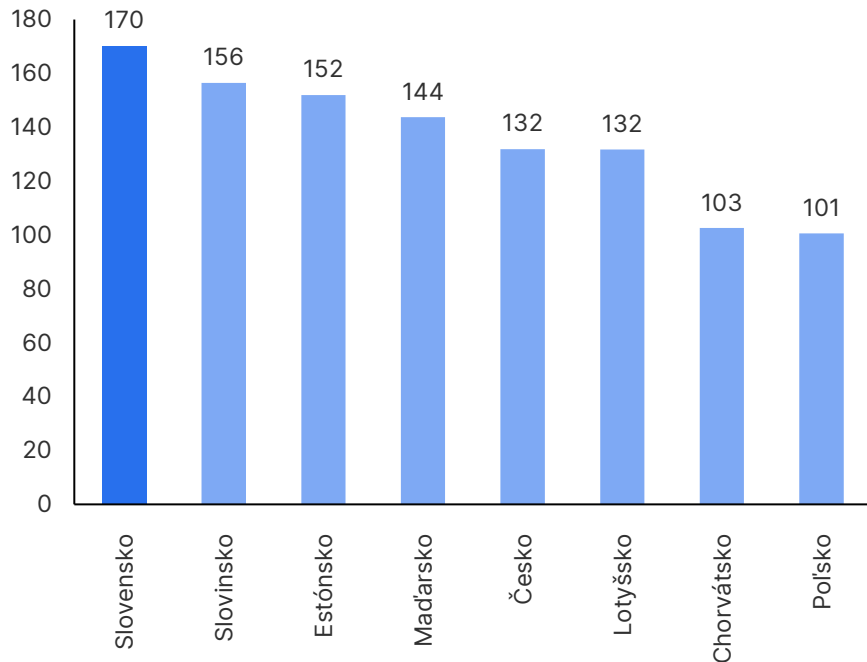

Konkurencieschopnosť

Sme najotvorenejšia ekonomika v regióne

Otvorenosť ekonomiky

(pomer zahraničného obchodu ku HDP; v %)

Slovenská ekonomika je výrazne zameraná na zahraničný obchod. Celkový objem exportu a importu dosiahol v roku 2024 úroveň 170 percent HDP, čo z nás robí najotvorenejšiu ekonomiku v regióne strednej a východnej Európy. Z pohľadu krajín Európskej únie sme piatou najotvorenejšou ekonomikou.

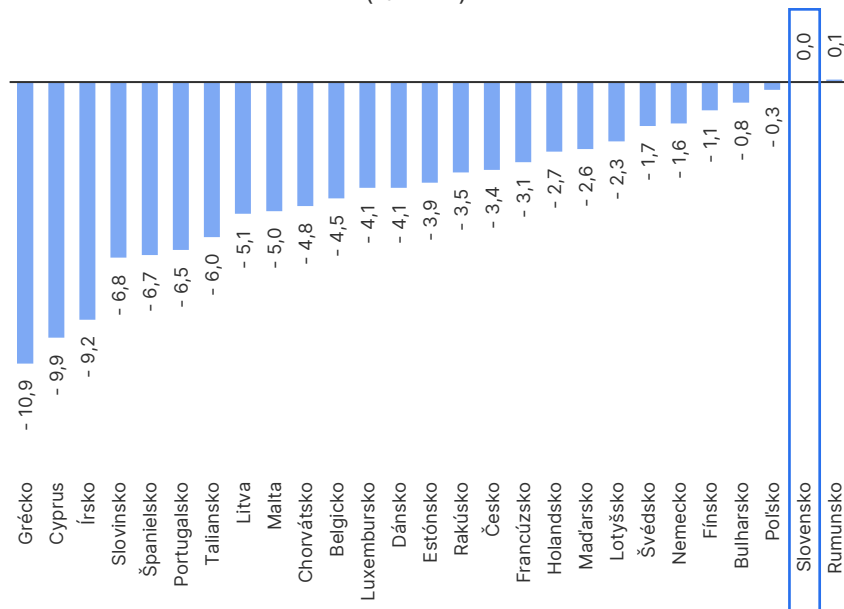
Náš doterajší ekonomický úspech a rast životnej úrovne stáli na kombinácii lacnej, ale kvalifikovanej pracovnej sily, otvorenej ekonomike a príleve zahraničných investícií. Tento model je však vo veľkej miere vyčerpaný. **Okrem potreby prechodu k sofistikovanejším riešeniam s vyššou pridanou hodnotou čelíme aj rastúcim hrozbám protekcionizmu.**

Slovensko je potenciálne jednou z najviac zraniteľných krajín EÚ-27 v prípade zavedenia amerických ciel, najmä v súvislosti s 25-percentnými clami na automobily a automobilové súčiastky. Tie by nezasiahli len náš priamy vývoz do Spojených štátov, ktorý predstavuje približne 4 % HDP, ale aj našich európskych partnerov, kam smerujú tri štvrtiny nášho exportu.

Významné riziko predstavuje aj rastúca konkurencia zo strany ostatných veľkých ekonomík, ktoré sa po obmedzení prístupu na americký trh budú snažiť presmerovať svoju produkciu na iné trhy. To môže zvýšiť tlak na našich výrobcov aj vývozcov na našom, ale aj mimoeurópskom trhu.

Pandémia pominula, vysoké deficity nie

Zmena deficitu 2020 vs. 2024
(% HDP)

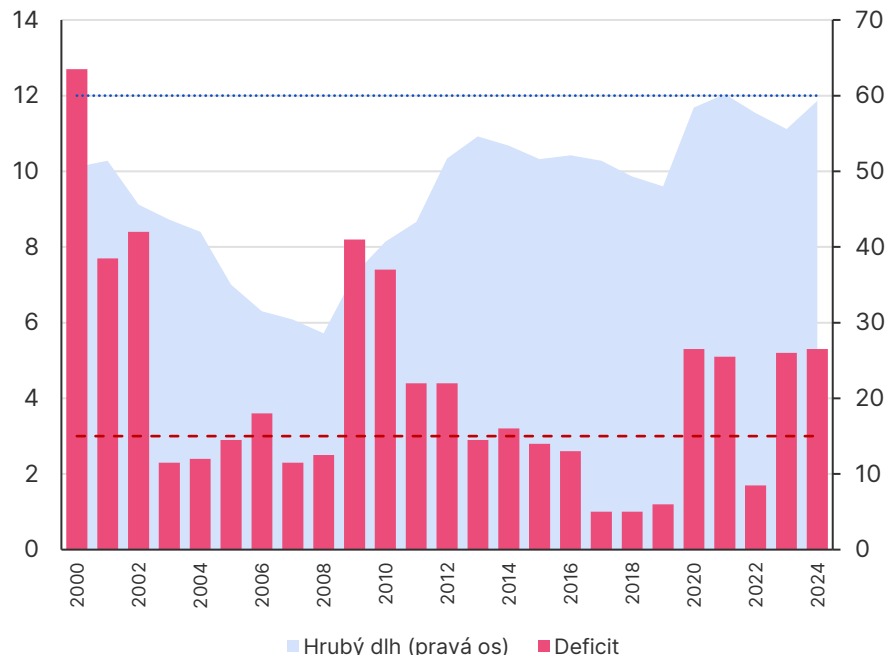

Svetová pandémia prirodzene viedla k nárastu deficitov a celkovej zadlženosti. Avšak kým väčšina krajín Európskej únie od roku 2021 postupne znižovala svoje deficity, Slovensko neobmedzilo rast verejných výdavkov. Výnimkou bol rok 2022, keď deficit klesol na úroveň 1,7 % HDP. Bližší pohľad však ukazuje, že tento pozitívny výsledok bol predovšetkým dôsledkom vysokého rastu cien, ktorý dočasne zvýšil príjmy štátu.

Negatívne dôsledky, ako vyššie výdavky, napríklad v súvislosti s valorizáciou dôchodkov či platov a oneskorené investície, sa naplno prejavili až v nasledujúcich rokoch. K zhoršeniu situácie prispela aj politická nestabilita, ktorá vyvrcholila predčasnými voľbami na jeseň 2023. V tom istom roku parlament v očakávaní volieb schválil viacero príliš štedrých sociálnych opatrení bez jasného krytia nových výdavkov. Výsledkom je potreba poctivej fiškálnej konsolidácie a zaradenie Slovenska do postupu pri nadmernom deficite (Excessive Deficit Procedure).

Potrebuje sa vrátiť k fiškálnej zodpovednosti

Deficit & dlh
(% HDP)

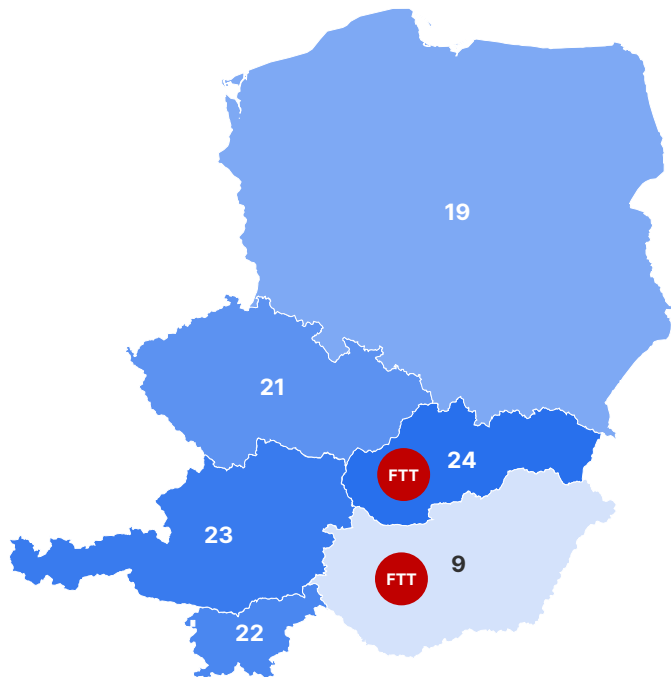
V posledných rokoch sa prikrývame výrazne väčšou perinou, na akú v skutočnosti máme. A to nie je rozumné, udržateľné či dokonca spravodlivé voči budúcim generáciám. Skôr alebo neskôr narazíme na limity takéhoto prístupu. Čím to bude neskôr, tým budú potrebné opatrenia tvrdšie. Pre zlepšenie dlhodobej udržateľnosti našich verejných financií musíme pokračovať v konsolidácii. Potrebujeme zosúladiť naše výdavky a príjmy a to aj s ohľadom na meniacu sa demografickú situáciu. **Starnutie populácie bude čoraz viac zťažovať zdravotný či sociálny systém a to pri čoraz nižšej základni obyvateľov, ktorá príjmy generuje.**

Dlhodobé zotrvanie vysokého zadĺženia okolo úrovne 60 % HDP znižuje aj náš potenciálny priestor na potrebné reakcie v prípade nepredvídaných udalostí, pričom vo svete zmien trendov v globalizácii a prnutíach na geopolitickej úrovni nemusí byť o takéto momenty núdza. Zhoršujúci stav verejných financií tak môže v rýchlo sa meniacom svete viesť ku stagnácii až úpadku, pretože budeme menej konkurencie a reakcie schopní.

História ukazuje, že k fiškálnej zodpovednosti a realizácii nevyhnutných reforiem nás najviac motivovali integračné procesy, ako boli napríklad vstup do EÚ alebo prijatie spoločnej meny. Dnes sa však zdá, že nám chýba hlbší impulz k prijímaniu náročných, no potrebných rozhodnutí. Odpoveďou by mala byť jasne definovaná dlhodobá vízia, ktorá nielenže poskytne rámec pre budúce politiky, ale zároveň zvýši predvídateľnosť nášho ekonomického prostredia.

Konsolidácia zhoršila našu konkurencieschopnosť

Sadzby dane z príjmov právnických osôb

Konsolidácia musí pokračovať, pričom nízko visiace ovocie bolo z väčšej časti pozbierané. Doterajšie opatrenia, ktoré boli prijaté v rokoch 2023 a 2024 sa zamerali najmä na zvyšovanie príjmov štátu v podobe vyšších daní a odvodov. **Netreba zabúdať ani na zníženie príspevkov do druhého piliera, čo pri nepriaznivej demografickej situácii súčasných pracujúcich pripravilo o časť ich budúcich dôchodkov.** Ďalšie zásahy do II. piliera môžu budúcu udržateľnosť verejných financií ešte výrazne zhoršiť.

Vyššie daňové zaťaženie podnikateľov zhoršilo konkurencieschopnosť Slovenska v medzinárodnom prostredí a znížilo priestor na budúce investície. V rámci regiónu patríme medzi krajiny s najvyššou sadzbou dane z príjmu právnických osôb. Zavedenie dane z finančných transakcií, inšpirovanej maďarským modelom, zároveň zvýšilo byrokratickú záťaž a prevádzkové náklady firiem, čo našu konkurencieschopnosť ďalej oslabuje. Je pritom paradoxné, že samotné Maďarsko má jednu z najnižších sadzieb dane z príjmu právnických osôb. Vyššiu úroveň DPH možno považovať za efektívnejšie opatrenie, pretože je zamerané na spotrebu a nie na príjem. Na druhej strane aj tu existuje priveľa výnimiek.

Je nevyhnutné zamerať sa aj na zvyšovanie efektívnosti štátu a prehodnotenie rozsahu sociálnych politík, ktoré si ako krajina, vzhľadom na aktuálny stav verejných financií, nemôžeme v tak štedrej podobe dlhodobo dovoliť.

Konsolidáciu potrebujeme, ale nemali by sme ju šiť horúcou ihlou

Konsolidačné opatrenia by mali byť v čo najväčšej miere predmetom širokej verejnej aj odbornej diskusie. OECD Slovensku dlhodobo odporúča vyššie dane z majetku, ktoré by mohli byť efektívnejším a stabilnejším zdrojom príjmov. Efektivitu verejných výdavkov možno zvýšiť lepšou adresnosťou pomoci. A to či už ide o dotácie na energie, podporu rodín s deťmi alebo plošné 13. dôchodky. Samostatnou kategóriou sú jednorodičovské domácnosti, ktoré sú potenciálnou chudobou či sociálnym vylúčením dlhodobo ohrozené najviac a preto by sme im mali venovať výrazne viac pozornosti.

Aj prípadnému znižovaniu počtu zamestnancov v štátnej správe by mal predchádzať dôkladný personálny audit, aby sa predišlo zhoršeniu kvality a dostupnosti verejných služieb. Konsolidačné opatrenia by mali byť doplnené o reformy zamerané na posilnenie konkurencieschopnosti a dlhodobý rozvoj Slovenska.

Potrebujeme tiež dlhodobú víziu pre Slovensko, ktorá bude mať odbornú aj verejnú podporu. Zvýšila by dôveru investorov, znížila rizikovú prirážku slovenských dlhopisov, teda náročnosť obsluhy nového dlhu, a podporila prílev priamych zahraničných investícií, čím by sa stimuloval rast, mzdy aj príjmy verejných rozpočtov. Pri konsolidácii si treba dať pozor na prehlbovanie sociálnych a medzigeneračných rozdielov. Presun zdrojov medzi skupinami bez systémových zmien a prijímaním populistických opatrení (t.j. nových výdavkov) totiž nie je ozajstná konsolidácia.

Spoločnosť

- 1 Švédsko
- 2 Fínsko
- 3 Holandsko
- 4 Dánsko
- 5 Írsko
- 6 Nemecko
- 7 Luxembursko
- 8 Belgicko
- 9 Česko
- 10 Rakúsko
- 11 Slovinsko
- 12 Estónsko
- 13 Francúzsko
- 13 Španielsko
- 15 Poľsko
- 16 Lotyšsko
- 17 Portugalsko
- 18 Slovensko**
- 18 Malta
- 20 Litva
- 21 Taliansko
- 22 Rumunsko
- 23 Cyprus
- 24 Grécko
- 24 Maďarsko
- 26 Chorvátsko
- 27 Bulharsko

Spoločnosť

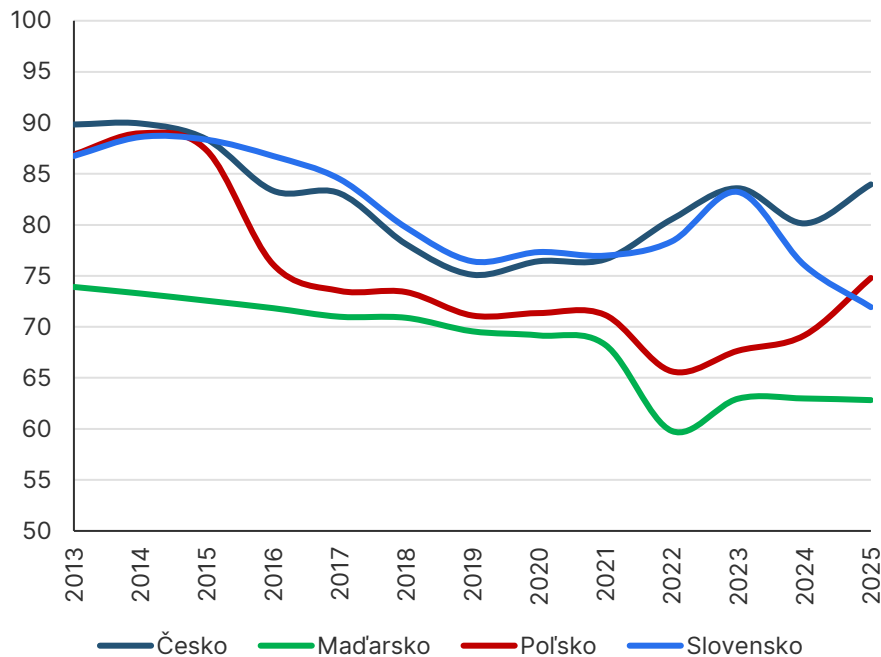
Za uplynulé tri dekády Slovensko urobilo významný pokrok v kvalite života. Naďalej sme mladou demokraciou. Naši obyvatelia žijú dlhšie, sú lepšie vzdelaní a v priemere aj materiálne zabezpečenejší než kedykoľvek v minulosti. Viaceré medzinárodné ukazovatele, ako napríklad Index ľudského rozvoja, Index demokracie či Index šťastia, zaznamenali v dlhodobom horizonte pozitívny trend. Zároveň však vidíme, že v posledných rokoch tempo nášho pokroku spomaľuje. Konvergencia stagnuje na viacerých úrovniach. Ekonomickej, politickej aj spoločenskej.

Pandémia narušila zdravotné aj ekonomické ukazovatele, dôvera v demokratické inštitúcie zostáva nízka a pocit spokojnosti obyvateľov klesá. Slovensko sa v niektorých oblastiach začína prepadať za krajiny, ktoré boli dlhodobo v podobnej východiskovej pozícii a v globálnom meradle nás dobiehajú aj štáty, na ktoré sme sa donedávna pozerali cez prsty. Ľudová múdrosť však pripomína, že pýcha predchádza pád. Zmeny okolo nás nám tiež pripomínajú, že kvalita života nie je len výsledkom ekonomického rastu, ale aj sily inštitúcií, politickej kultúry a spoločenskej dôvery. Do budúcnosti bude dôležité nielen brániť doterajší pokrok, ale aktívne pracovať na jeho prehĺbení. Všetci predsa chceme, aby Slovensko zostalo krajinou, v ktorej sa oplatí žiť, tvoriť aj zostať. Potrebujem hľadať myšlienky, ktoré nás spájajú. Medzitým je však polarizácia spoločnosti trend, ktorý svojím spôsobom definuje našu dobu.

V rámci indikátorov kvality spoločnosti sa v uplynulom roku výrazne zhoršila najmä úroveň slobody tlače.

Sloboda tlače sa významne prepadla

Sloboda tlače
(celkové skóre (0-100))

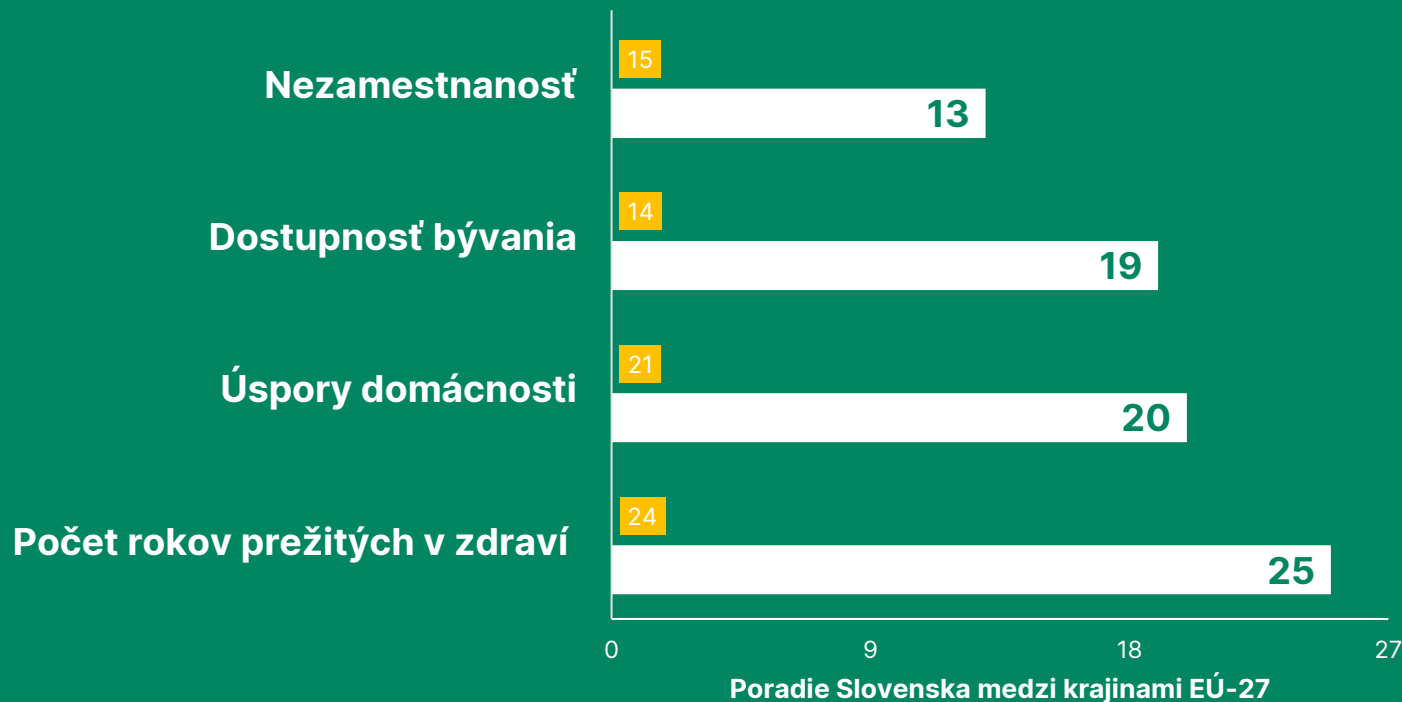
Slovensko si v najnovšom rebríčku slobody tlače od organizácie Reportéri bez hraníc (RSF) výrazne pohoršilo, keď globálne kleslo z 29 priečky zo 180 krajín na 38. miesto. V rámci EÚ-27 sme klesli z 11. na 19. miesto. Ide o najprudší pohyb v rámci tohtoročného Indexu prosperity. K negatívnym pohybom došlo vo všetkých indikátoroch daného rebríčka, pričom najväčší prepád pozorujeme v oblasti politického a legislatívneho indikátora.

Tento prepád nie je len číslom – je to zrkadlo spoločenskej klímy, v ktorej slovenskí novinári čelia rastúcemu tlaku, verbálnym útokom a politickým zásahom do nezávislosti médií.

Slobodné a nezávislé médiá sú jedným z pilierov demokracie. Bez nich verejnosť stráca prístup k overeným a relevantným informáciám, ktoré sú základom pre slobodné rozhodovanie. Ak je profesionálna novinárska práca spochybňovaná alebo dokonca systematicky diskreditovaná, otvára sa priestor pre dezinformácie, nedôveru a polarizáciu spoločnosti. Možno tiež konštatovať, že verejná diskusia sa často dostáva do nekonštruktívnej roviny. Nikdy nemožno rezignovať na hľadanie pravdy a snahy o nájdenie kompromisu.

Sloboda tlače od roku 2023 klesla pod úroveň roka 2018, keď došlo k tragickým udalostiam v podobe vraždy novinára a jeho snúbenice. Maďarsko ostáva naďalej na klesajúcej trajektórii, aj keď dynamika poklesu sa spomalila.

Domácnosti

- 1 Malta
- 2 Slovinsko
- 3 Cyprus
- 4 Maďarsko
- 4 Írsko
- 6 Taliansko
- 7 Česko
- 8 Chorvátsko
- 9 Poľsko
- 9 Nemecko
- 11 Belgicko
- 12 Rakúsko
- 13 Francúzsko
- 14 Bulharsko
- 15 Holandsko
- 16 Španielsko
- 16 Švédsko
- 18 Lotyšsko
- 19 Rumunsko
- 19 Portugalsko
- 21 Luxembursko
- 22 Slovensko**
- 22 Litva
- 24 Grécko
- 25 Fínsko
- 25 Dánsko
- 27 Estónsko

Domácnosti

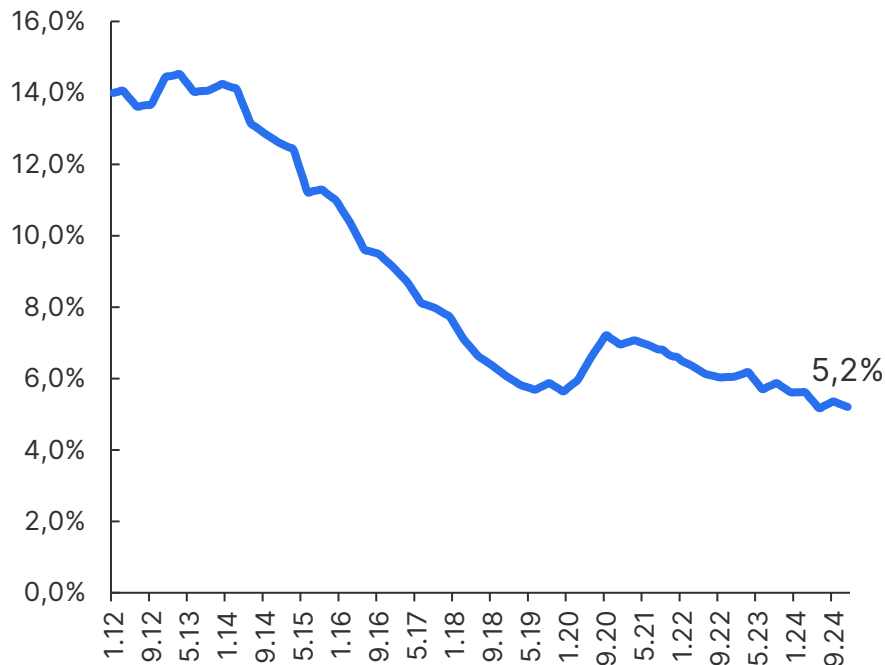
Slovenské domácnosti si dlhodobo odkladajú menšiu časť svojich príjmov než je priemer Európskej únie. V roku 2024 dosiahla hrubá miera úspor v EÚ-27 úroveň 14,5 %, zatiaľ čo na Slovensku len 5,9 %. Nižšia miera úspor znamená menej možností na vytvorenie rezerv na nečakané výdavky, a to pri zvyšujúcich sa nákladoch na bývanie, neistote na trhu práce či pretrvávajúcich geopolitických hrozbách.

Aj so samotnými úsporami zaobchádzame konzervatívne. Investičné produkty využívame zriedkavejšie ako v západných krajinách, čím sa ochudobňujeme aj o potenciálne dlhodobé výnosy, ktoré ponúkajú finančné trhy. Takmer polovicu finančného majetku slovenské domácnosti držia vo vysoko likvidnej forme, teda v hotovosti alebo na bežných účtoch. Spotrebiteľská atmosféra zostáva pod tlakom. Domácnosti pociťujú dôsledky konsolidačných opatrení a vnímajú riziká prichádzajúce z vonkajšieho prostredia. Hoci realitný trh postupne ožíva, rast cien nehnuteľností opäť predbieha rast príjmov, čo znižuje dostupnosť bývania a to najmä pre mladé domácnosti.

Dostupnosť bývania sledujeme tiež cez podiel príjmu, ktorý domácnosti vynakladajú na bývanie a to vrátane energií, nájmu či splátok hypoték. V roku 2022 výrazne pomohli vládne zásahy pri regulácii cien energií, čo znížilo záťaž najmä pre zraniteľnejšie domácnosti. Domácnosti mali tiež pandemické úspory. V posledných rokoch sa však podiel výdavkov opäť vrátil na úroveň približne jednej pätiny disponibilného príjmu. Jedným z faktorov bol aj rast úrokových sadzieb. Trh práce síce zostáva napätý, ale pozitívne očakávania domácností tlmia obavy z budúceho vývoja. S rastúcimi nákladmi, oslabujúcou konkurencieschopnosťou firiem a neistotou v zahraničí sa nad pracovným trhom čoraz viac zmráka.

Nezamestnanosť je na historických minimách

Miera nezamestnanosti
(%, LFS)

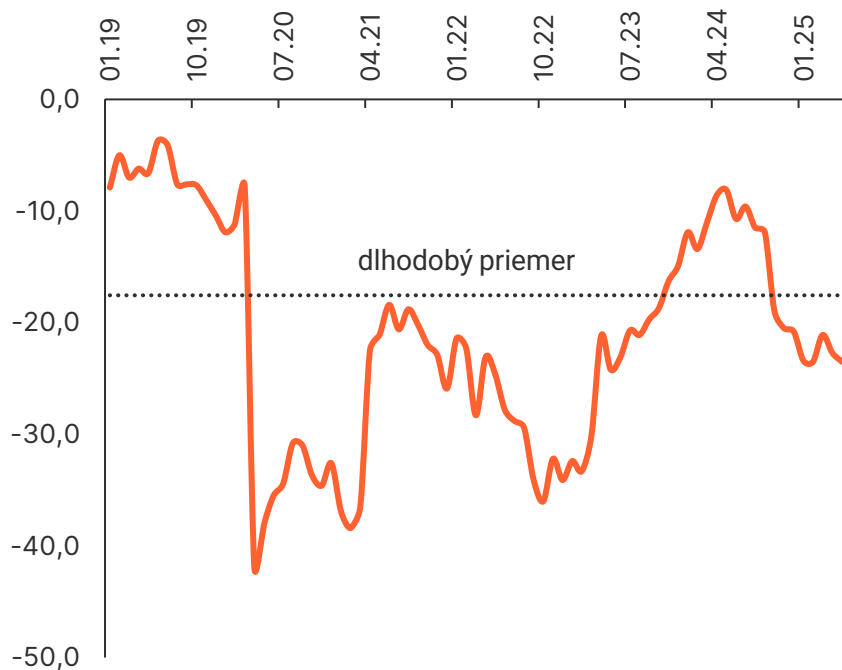

Dobrou správou je, že **trh práce na Slovensku ostáva napätý a nezamestnanosť sa drží na historicky nízkej úrovni**. Výrazný podiel na udržaní zamestnanosti majú zahraniční pracovníci, bez ktorých by bolo pokrytie dopytu po pracovnej sile ešte náročnejšie. Predpokladáme, že nezamestnanosť sa už nachádza blízko svojej prirodzenej úrovne, pri ktorej možno očakávať skôr stabilizáciu než ďalší pokles. Mierny nárast nezamestnanosti o niekoľko desiatín percentuálneho bodu nemožno vylúčiť, najmä ak by sa prejavili externé riziká, akými sú napríklad plošné clá na EÚ zo strany Spojených štátov Amerických.

Potenciál na ďalšie zlepšenie by mohol priniesť len silnejší rast globálneho dopytu a obnova výkonu pre nás kľúčových ekonomík, ako je Nemecko. Tento scenár však aktuálne nepovažujeme za pravdepodobný. Prijaté konsolidačné opatrenia znižujú cenovú konkurencieschopnosť a zvyšujú náklady firiem, čo obmedzuje ich ochotu vytvárať nové pracovné miesta. Zamestnávateľia preto budú pri rozširovaní kapacít postupovať opatrnejšie.

Nálada bude ovplyvňovať spotrebu domácnosti

Dôvera slovenských spotrebiteľov

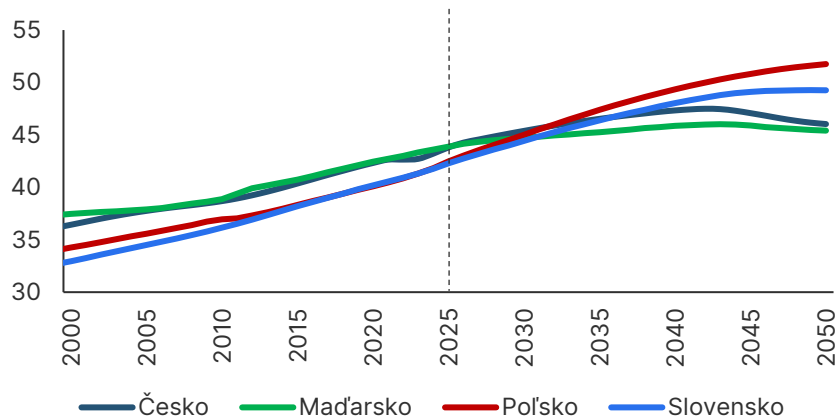

Sentiment domácností v posledných mesiacoch oslabil a klesol pod svoj dlhodobý priemer. To naznačuje nižšiu ochotu míňať a vyšší sklon k úsporám. To bude prirodzene tlmieť domáci dopyt a obmedzovať tvorbu nových pracovných miest.

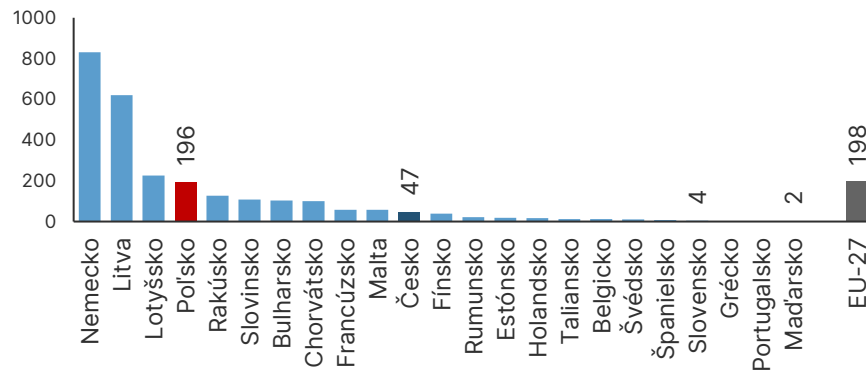
Zamestnanci si vďaka napätiu na trhu práce stále udržiavajú relatívne silnú vyjednávaciu pozíciu, najmä v prípade kvalifikovaných profesií. Tento priestor pre mzdové vyjednávanie však limituje neistota, slabší dopyt a nižšia dôvera v budúci vývoj.

Z V4 sa v lákaní vysokokvalifikovaných pracovníkov z tretích krajín darí najmä Poľsku

Mediánový vek

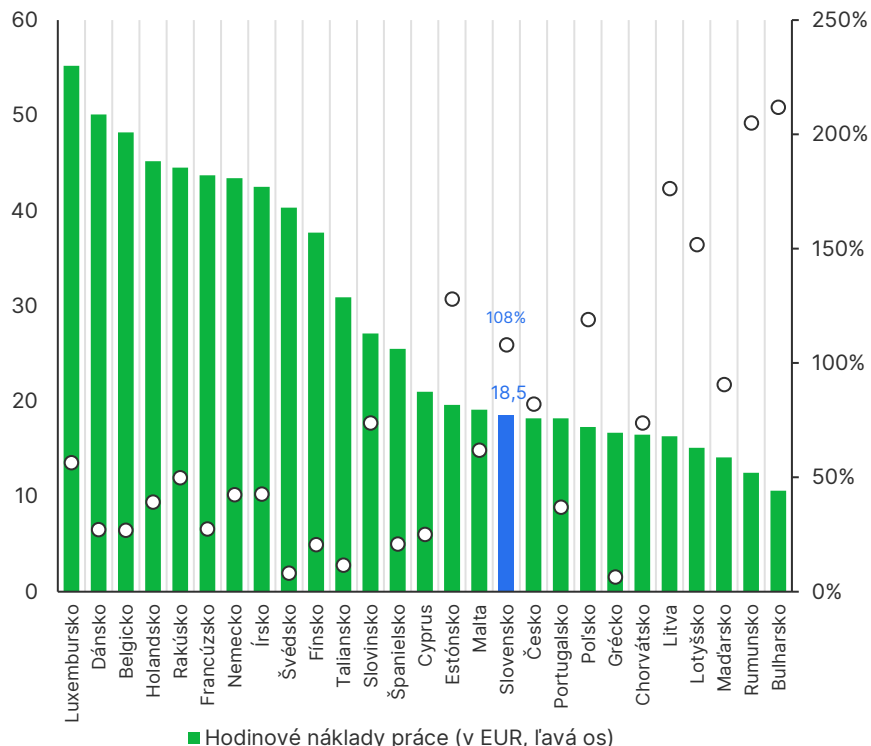

Počet udelených modrých kariet na milión obyvateľov (vybrané štáty EÚ, 2023)

Slovensko čelí výraznej demografickej zmene. Ešte pred 25 rokmi bol mediánový vek našej populácie o 3,5 roka nižší ako v susednom Česku. O ďalších 25 rokov bude, naopak, o 3,5 roka vyšší. Znamená to zrýchlené starnutie spoločnosti a úbytok ľudí v produktívnom veku, čo bude zvyšovať tlak na sociálny aj zdravotný systém. Starnutie obyvateľstva zároveň oslabuje konkurencieschopnosť ekonomiky. Jedným zo základných predpokladov rastu zostáva ľudská práca. Okrem výrazného odlivu talentu do zahraničia sa Slovensku nedarí ani v prilákaní vysokokvalifikovaných odborníkov z tretích krajín. V roku 2023 Slovensko udelilo len 24 tzv. modrých kariet. Pre porovnanie, Maďarsko 17, Česko ich vydalo 505 a Poľsko až 7 400. Práve Poľsko starne najvýraznejšie v regióne V4.

Cena práce výrazne vzrástla

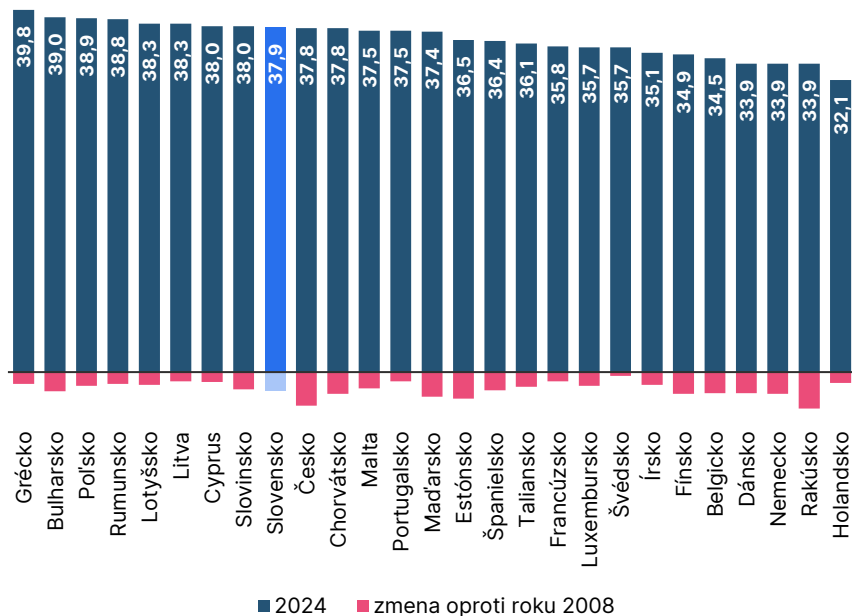
Hodinové náklady práce na Slovensku (18,5 €/hod) v roku 2024 po prvýkrát prekonalí úroveň v Česku (18,2 €/hod). **V poslednej dekáde pozorujeme dynamickejší rast miezd najmä v krajinách s historicky nižšími nákladmi práce, vrátane Slovenka, čo postupne znižuje ich cenový výhodu.**

Konkurencia v oblasti nákladov na pracovnú silu prichádza aj zo západnej Európy. Krajiny ako Španielsko (25,5 €/hod) a Portugalsko (18,2 €/hod) síce dosahujú vyššie alebo porovnateľné náklady, no ich mzdová dynamika je pomalšia. Zároveň čelia vyššej nezamestnanosti, čo znižuje tlak na rast miezd v budúcnosti. Tieto krajiny ťažia aj z výhodnejšej geografickej polohy, prístupu k moriam a oceánu, priaznivejších cien energií či aktívnejších migračných politík. To vytvára atraktívne prostredie pre investorov, ktorí by inak zvažovali lokalizáciu v krajinách strednej a východnej Európy.

Hoci pracujeme menej, bohatneme

Priemerný počet skutočne odpracovaných hodín v hlavnom zamestnaní za týždeň

(2024; zamestnané osoby vo veku 20-64; LFS)

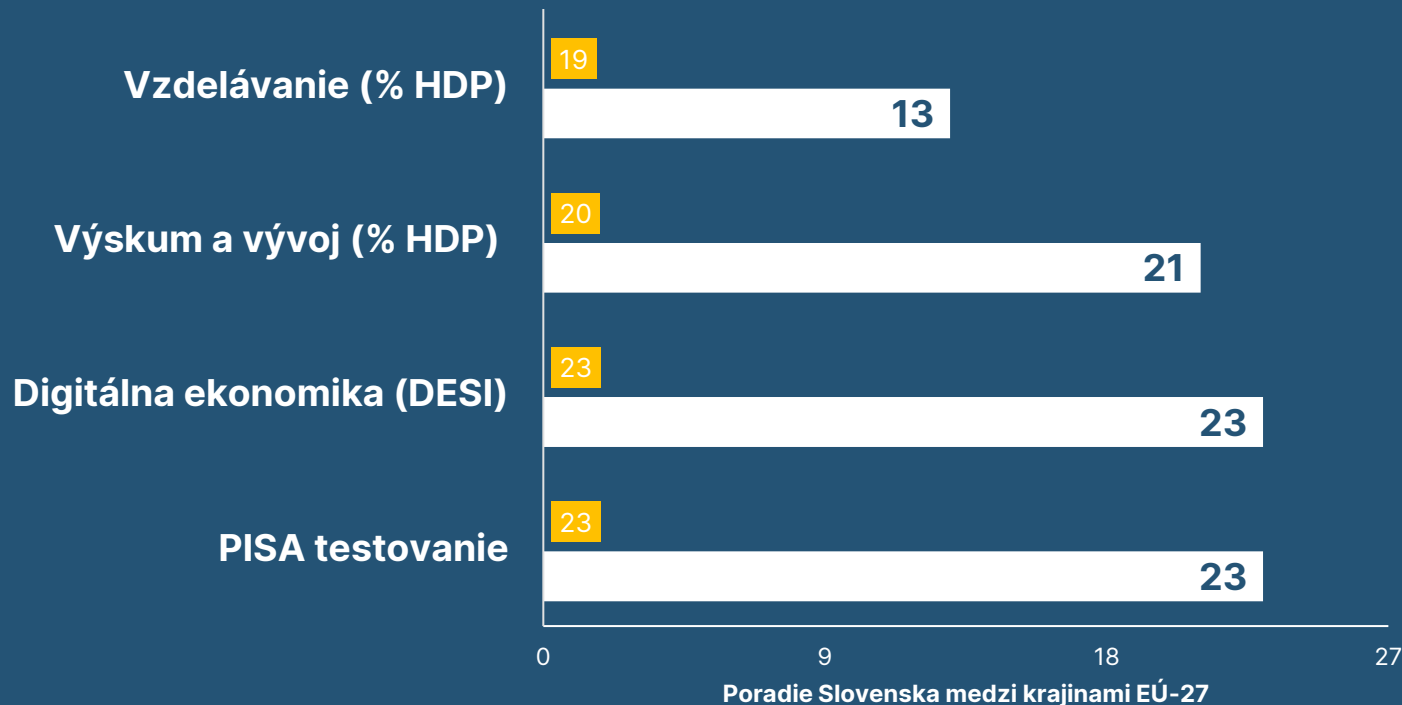

Slováci v roku 2024 odpracovali v priemere 37,9 hodiny týždenne (hlavné zamestnanie, vrátane nadčasov – priemer full time/part time), čo je o dve hodiny menej ako v roku 2008. Pri 47 pracovných týždňoch (bez 5 týždňov dovolenky) to zodpovedá takmer 2,5 pracovného týždňa voľného času navyše na jedného zamestnaného. Spolu je to na Slovensku viac ako 220 miliónov hodín ročne, ktoré môžeme stráviť mimo hlavnej práce.

To všetko pri rastúcej ekonomike. Pracujeme menej a zároveň bohatneme, čo je základná definícia pokroku. Časť tohto času išla na vedľajšie aktivity (sekundárne zamestnania), ale veľká časť mohla prispieť k lepšej rovnováhe medzi prácou a súkromím, rozvoju zručností či voľnočasovým aktivitám. Mnohé z nich zároveň podporili domácu ekonomiku. Zároveň však platí, že ďalší rozvoj je podmienený produktivitou. **Posun k znalostnej ekonomike, rozvoj služieb, menší podiel nočnej práce či väčšia robotizácia môžu životnú úroveň ďalej zvyšovať.** Kľúčom je flexibilná a odolná ekonomika, ktorá myslí aj na tých, ktorí sú najzraniteľnejší voči rýchlym zmenám – najmä v priemysle a manuálnych profesiách.

Výrazné rozdiely medzi jednotlivými krajinami ovplyvňuje vyšší podiel skrátených úväzkov. Na Slovensku na part-time pracujú len 4 % zamestnaných, výrazne menej než priemer eurozóny (20 %) či EÚ (17 %). V Rakúsku je to 31 %, pričom takýto úväzok využíva približne polovica žien, ale len 12 % mužov. Hoci to zvyšuje rodové rozdiely v odmeňovaní, zároveň to zvyšuje flexibilitu trhu práce. Part-time spolu s častejším využívaním živností predstavuje potenciál, ktorý môžeme využiť.

Vzdelávanie & veda

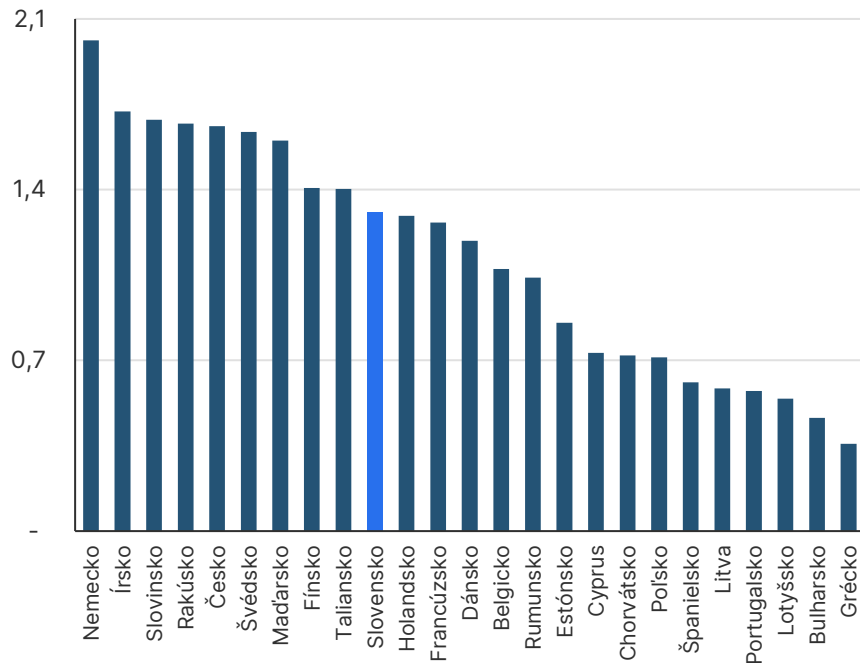
- 1 Fínsko
- 2 Švédsko
- 3 Dánsko
- 4 Estónsko
- 5 Belgicko
- 6 Rakúsko
- 6 Slovinsko
- 8 Holandsko
- 9 Francúzsko
- 9 Nemecko
- 9 Írsko
- 12 Česko
- 13 Poľsko
- 14 Litva
- 15 Španielsko
- 16 Luxembursko
- 17 Portugalsko
- 18 Lotyšsko
- 19 Maďarsko
- 20 Chorvátsko
- 21 Malta
- 22 Slovensko**
- 23 Taliansko
- 24 Cyprus
- 25 Grécko
- 26 Bulharsko
- 27 Rumunsko

Vzdelávanie & veda

Na zastavenie odlivu mozgov a prilákanie talentovaných odborníkov späť na Slovensko potrebujeme vytvoriť atraktívne prostredie pre prácu, výskum aj podnikanie. Príchod a návrat vysoko kvalifikovaných ľudí môže výrazne prispieť k rastu produktivity a zvyšovaniu mzdovej úrovne v celej ekonomike. Kľúčom je kvalitný vzdelávací systém, špičkové univerzity a vedecké inštitúcie postavené na princípoch excelentnosti a otvorenosti. Práve tie podporujú vznik inovatívnych podnikov a sektorov s vyššou pridanou hodnotou, čo je základom dlhodobej prosperity. Zároveň je potrebné zvyšovať mobilitu pracovnej sily a odstrániť byrokratické prekážky pri zamestnávaní kvalifikovaných pracovníkov zo zahraničia.

Komplexita ekonomiky

Úroveň ekonomickej komplexity (2023)

Ekonomická komplexita vyjadruje schopnosť krajiny vyrábať a vyvážať rôznorodé a technologicky náročné produkty. Vyššia komplexita je tradične spojená s väčšou produktivitou, inovačným potenciálom či udržateľným hospodárskym rastom. Zároveň naznačuje, že krajina disponuje pokročilým know-how a rozvinutou výrobnou základňou, čo jej umožňuje lepšie reagovať na zmeny v globálnom prostredí.

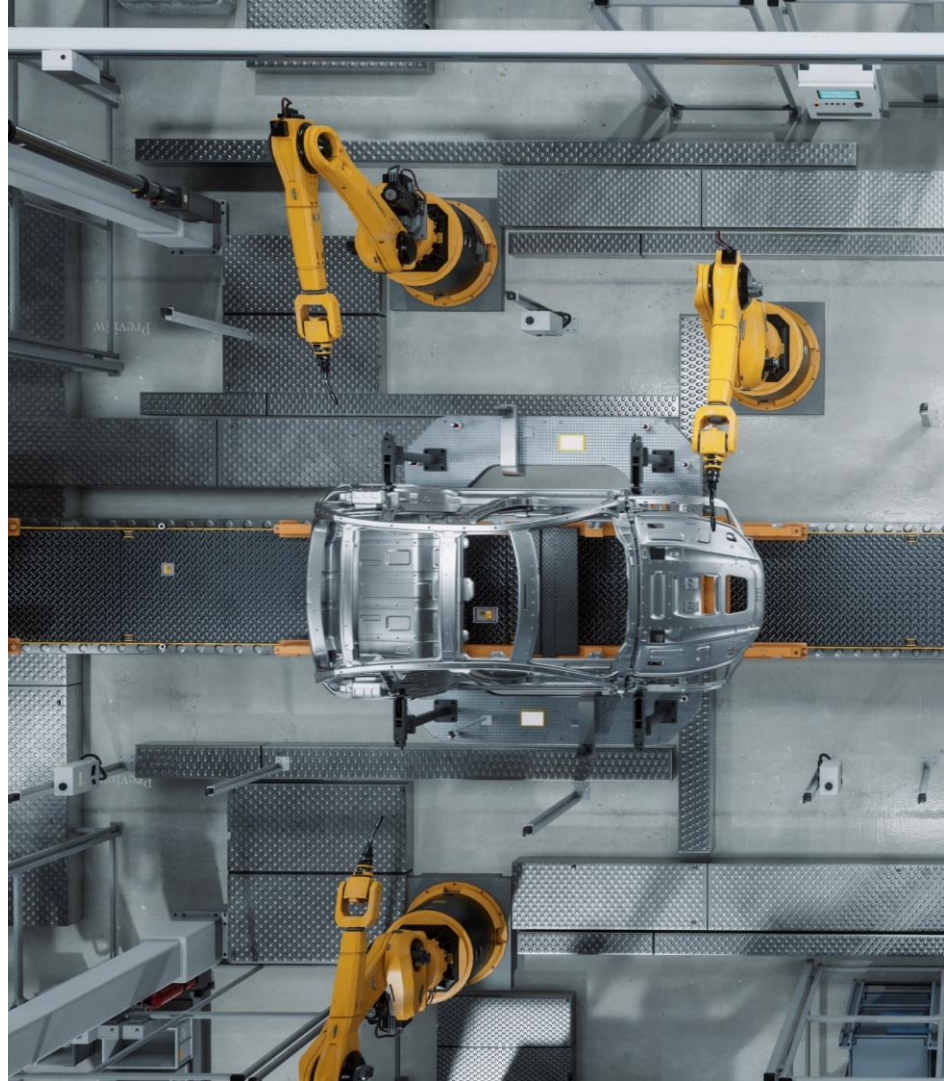
Slovensko sa v Indexe ekonomickej komplexnosti (ECI - Harvard Kennedy School of Government) nachádza na 21. mieste spomedzi krajín sveta a na 10. mieste v rámci EÚ-27. V porovnaní s obdobím pred desiatimi rokmi kleslo globálne o tri priečky, čo naznačuje mierne oslabenie schopnosti ekonomiky inovovať a rozširovať svoje exportné portfólio.

Zbohatli sme vďaka automobilkám, teraz však musíme viac divezifikovať

Automobilový priemysel naďalej zostáva pilierom slovenskej ekonomiky a jeho prínos k dynamickému rastu v posledných desaťročiach je nesporný. Autá tvoria takmer 30 % celkového slovenského exportu, čo poukazuje na vysokú koncentráciu exportu do jedného segmentu.

Takáto jednostranná orientácia potenciálne zvyšuje zraniteľnosť voči vonkajším šokom, technologickým zmenám a výkyvom v globálnom dopyte. Medzinárodný menový fond v roku 2024 upozornil, že Slovensko patrí medzi najviac ohrozené krajiny v dôsledku rastúcej konkurencie z Číny v oblasti elektromobilov. Podľa odhadov by tento vývoj mohol znížiť slovenský HDP o jedno percento a ovplyvniť približne 2,6 % celkovej pracovnej sily. Modelové scenáre síce naznačujú, že väčšinu z týchto pracovníkov by v dlhšom horizonte absorbovali iné výrobné odvetvia či sektor služieb, no proces takejto reštrukturalizácie by bol nákladný a spoločensky náročný.

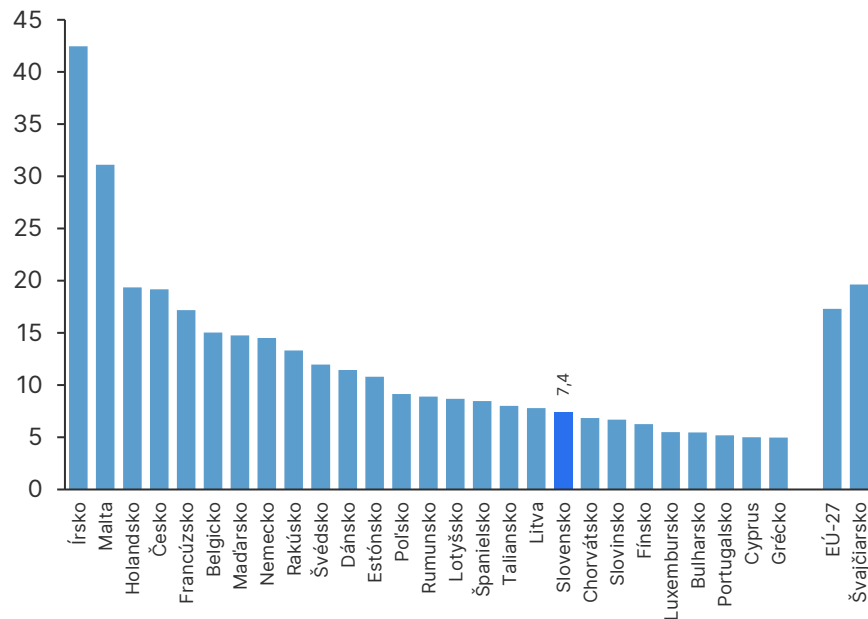
Z dlhodobého hľadiska je preto kľúčové posilniť diverzifikáciu hospodárstva. V rýchlo sa meniacom globálnom prostredí majú najväčšiu šancu uspieť tie krajiny, ktoré disponujú širokou škálou výrobných a technologických schopností, pričom ich dokážu pružne uplatniť. Slovensko z tohto pohľadu má „na ruke“ dobré karty. Otázne je ako ich budeme vedieť zužitkovať.

Viac pridanej hodnoty

Podiel high-tech technologických produktov na celkovom exporte

(2022; %)

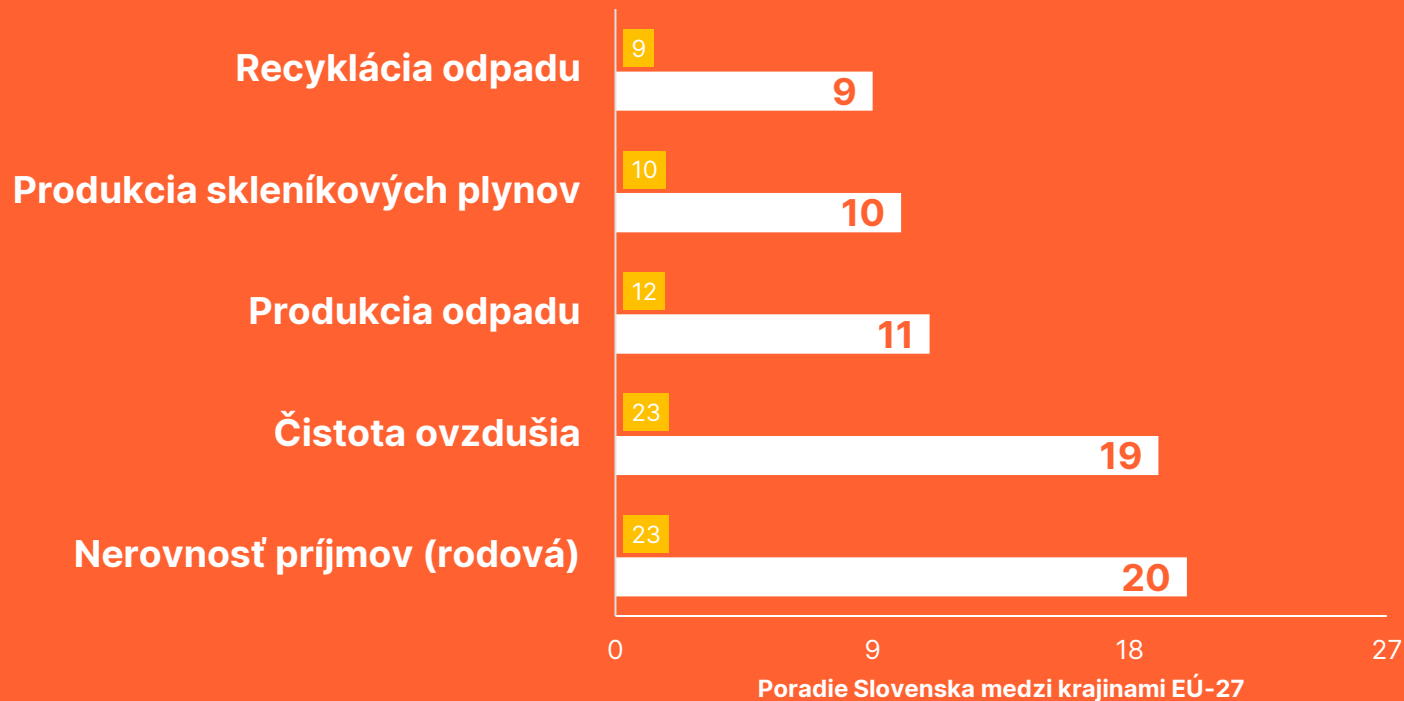

Slovensko dáva na výskum a vývoj len **1 % HDP** (2023), čo je hlboko pod priemerom EÚ-27. V rebríčku počtu startupov na milión obyvateľov sme až na **24. mieste** a zaostávame desaťnásobne za lídrom – Estónskom. Príčinou je nielen legislatívna a byrokratická náročnosť pri zakladaní podnikov, ale aj nízka flexibilita trhu práce, slabé prepojenie vzdelávania s praxou a prekážky v dovoze talentov z tretích krajín. V nerozvinutom kapitálovom trhu EÚ sa taktiež ťažie získava rizikový kapitál.

Na zníženie energetickej náročnosti a zvýšenie konkurencieschopnosti bude nevyhnutné podporiť kvalitné vzdelanie, vedeckú excelentnosť a podnikateľské inovácie. Kľúčové sú aj opatrenia na zvýšenie pracovnej mobility, modernizáciu a ochranu inštitúcií a zjednodušenie podmienok pre vstup kvalifikovanej pracovnej sily z tretích krajín.

Istým problémom však je aj nízka technologická sofistikovanosť konečnej výroby. Iba **7,4 % slovenského exportu tvoria high-end výrobky**, čo signalizuje nedostatočný rozvoj alebo využitie sektorov s vyššou pridanou hodnotou a inovačným potenciálom. Slabá výskumno-vývojová základňa, fragmentovaná spolupráca medzi univerzitami a biznisom a málo rozvinuté kapitálové financovanie patria medzi hlavné brzdy posunu k znalostnej ekonomike.

Udržateľnosť

- 1 Švédsko
- 2 Taliansko
- 3 Španielsko
- 3 Slovinsko
- 5 Holandsko
- 6 Portugalsko
- 7 Francúzsko
- 7 Fínsko
- 9 Rumunsko
- 9 Estónsko
- 11 Belgicko
- 12 Luxembursko
- 13 Litva
- 14 Chorvátsko
- 15 Lotyšsko
- 16 Slovensko**
- 17 Malta
- 17 Nemecko
- 19 Írsko
- 20 Maďarsko
- 21 Poľsko
- 22 Rakúsko
- 23 Dánsko
- 24 Bulharsko
- 25 Česko
- 26 Grécko
- 27 Cyprus

Udržateľnosť

Slovensko čelí výzve, ako zosúladiť hospodársky rast s princípmi udržateľnosti. Jedným z najväčších vízií zostáva vysoká **energetická náročnosť ekonomiky**, ktorá je zároveň úzko spätá s charakterom hospodárstva. Ak nepríde k zásadnej modernizácii technológií a investíciám do efektívnych výrobných procesov, bude Slovensko zaostávať nielen v oblasti zelenej transformácie, ale aj v schopnosti čeliť rastúcim cenám energií.

Aj napriek pokroku v oblasti recyklácie komunálneho odpadu či nižšej produkcii odpadu na obyvateľa v porovnaní s vyspelejšími krajinami, ostávajú výzvy vo viacerých environmentálnych ukazovateľoch na stole.

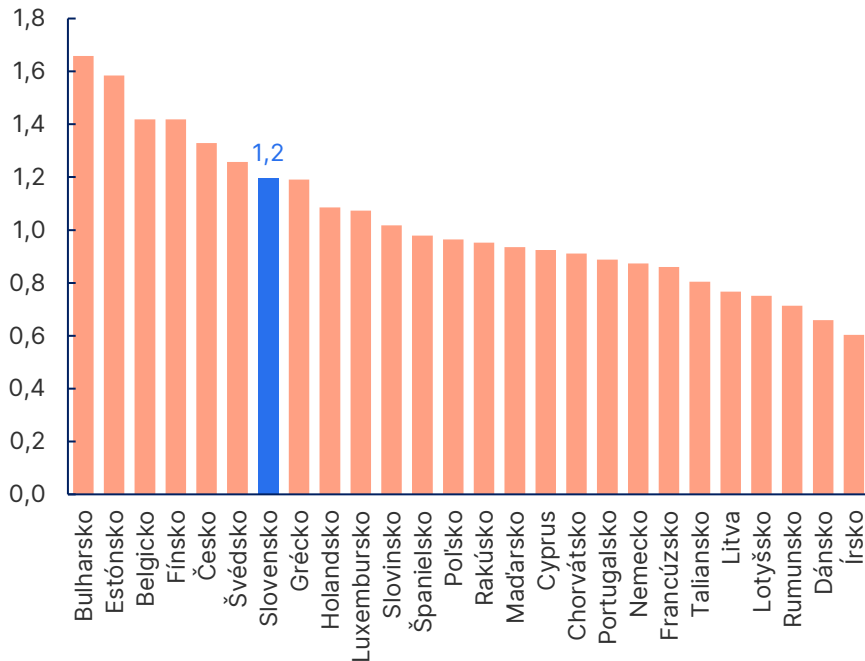
Slovensko sa v oblasti odpadového hospodárstva umiestňuje medzi lepšími krajinami EÚ. Nižšia produkcia odpadu je však čiastočne ovplyvnená aj nižšou životnou úrovňou, preto je pre celkový obraz kľúčová aj efektívnosť nakladania s odpadom.

Zodpovedný prístup k životnému prostrediu je bezpodmienečnou otázkou dlhodobej prosperity. Moderné technológie, zalesňovanie či obnova pôvodných ekosystémov môžu prispieť k zachytávaniu uhlíka a znižovaniu celkovej environmentálnej záťaže. Pokiaľ chce Slovensko zostať konkurencieschopné v meniacej sa Európe, musí začať aktívne premieňať svoju energeticky náročnú ekonomiku na zelenú a efektívnu. Pôjde o cenu, ktorú musíme zaplatiť, aby si naše deti mohli užívať povestný vinohrad, ktorý niekto musel kedysi dávno vysadiť.

Energetická udržateľnosť ekonomiky

Energetická náročnosť ekonomiky

(primárna spotreba energie, kWh na jeden \$ HDP)

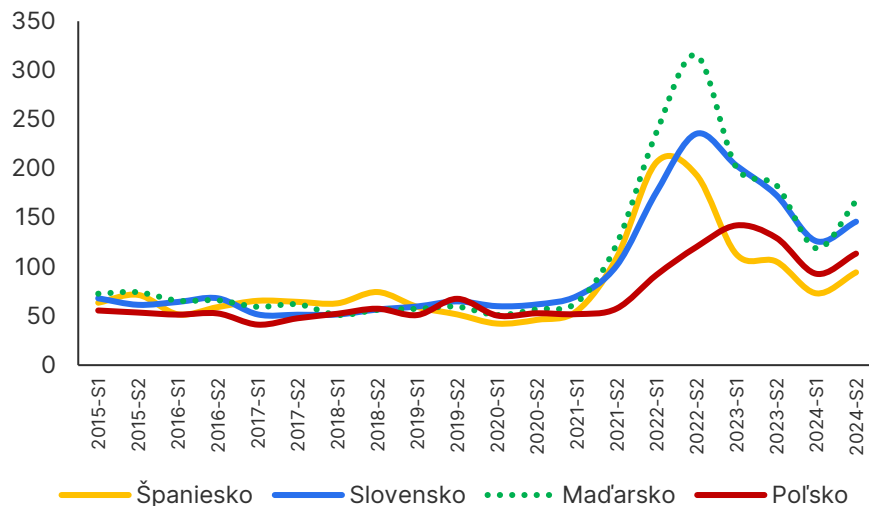
Ceny energií zohrávajú kľúčovú úlohu pri udržaní konkurencieschopnosti, pričom **slovenská ekonomika patrí medzi tie energeticky náročnejšie v rámci EÚ.**

Tento stav súvisí najmä s vysokým podielom energeticky intenzívneho priemyslu (napr. hutníctvo, chemický a automobilový priemysel) na tvorbe HDP a exporte. **Vyššiu spotrebu energie na jednotku HDP tiež zvyšuje zraniteľnosť voči cenovým šokom na energetických trhoch.** Transformácia hospodárstva smerom k vyššiemu podielu služieb, digitalizácií či výskumu, spolu s podporou zelených technológií (vrátane jadrovej energie a obnoviteľných zdrojov), bude kľúčová pre znižovanie našej energetickej náročnosti v strednodobom horizonte.

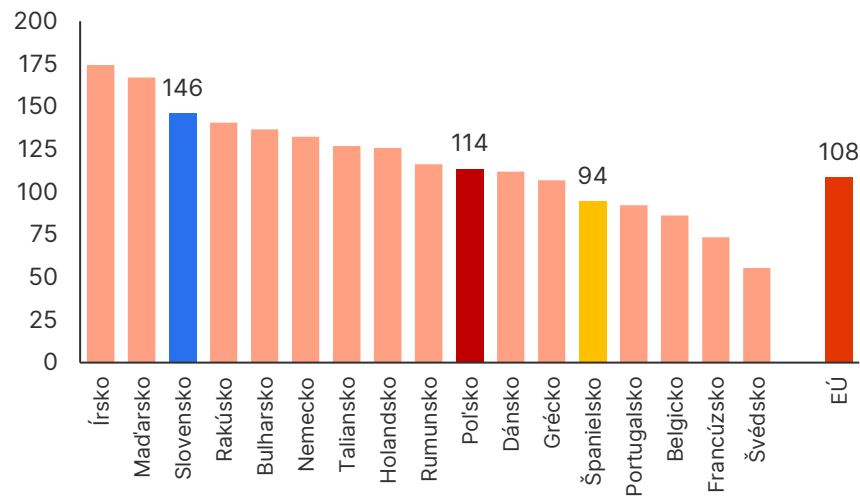
V druhom polroku 2024 boli ceny elektriny pre veľké podniky so spotrebou nad 150 GWh (bez zohľadnenia daní) na Slovensku o 34 % vyššie než priemer EÚ a až o 55 % vyššie ako v Španielsku (viď nasledujúce grafy). Takéto **náklady na energie výrazne znižujú atraktivitu krajiny pre nové investície a predstavujú významnú bariéru pre ďalší rozvoj nášho priemyslu.** Naše podporné opatrenia sa v posledných rokoch viac orientovali na domácnosti (plošné stropovanie cien), zatiaľ čo konkurencieschopnosť priemyslu skrz cien energií je pod výrazným tlakom.

Vyššie ceny energií pre ťažký priemysel znižujú našu konkurencieschopnosť

Vývoj ceny za 1 GWh pre podniky so
spotrebou nad 150 GWh
(bez daní a poplatkov)

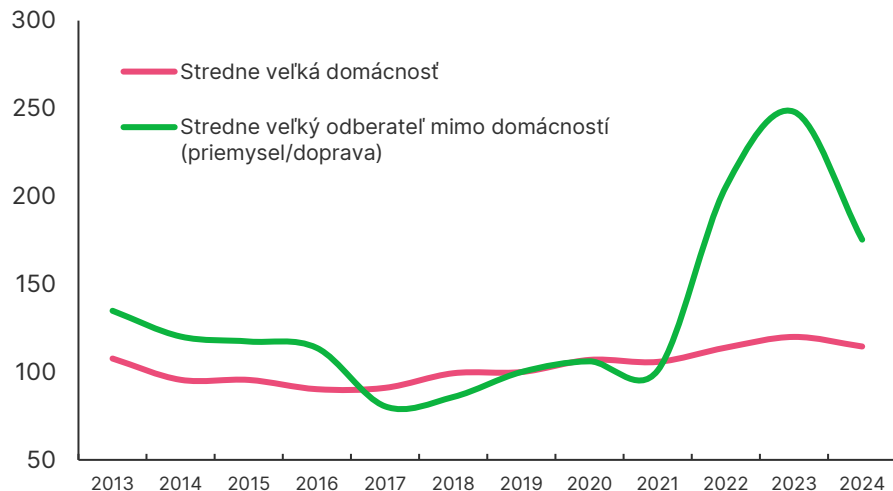

Cena za 1 GWh pre podniky
so spotrebou nad 150 GWh
(bez daní a poplatkov, 2. polrok 2024)

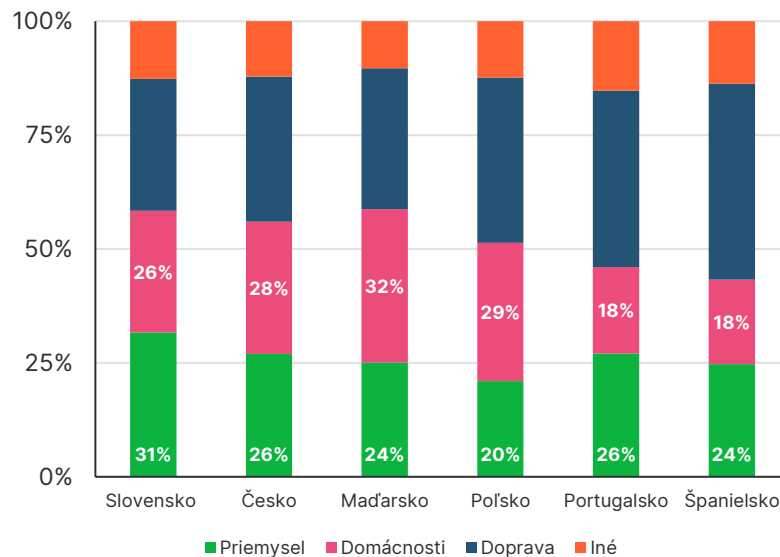

Ceny energií v priemysle výrazne rástli, pre domácnosti sme ich draho zastropovali

Vývoj cien energií na Slovensku (index; 2019=100)

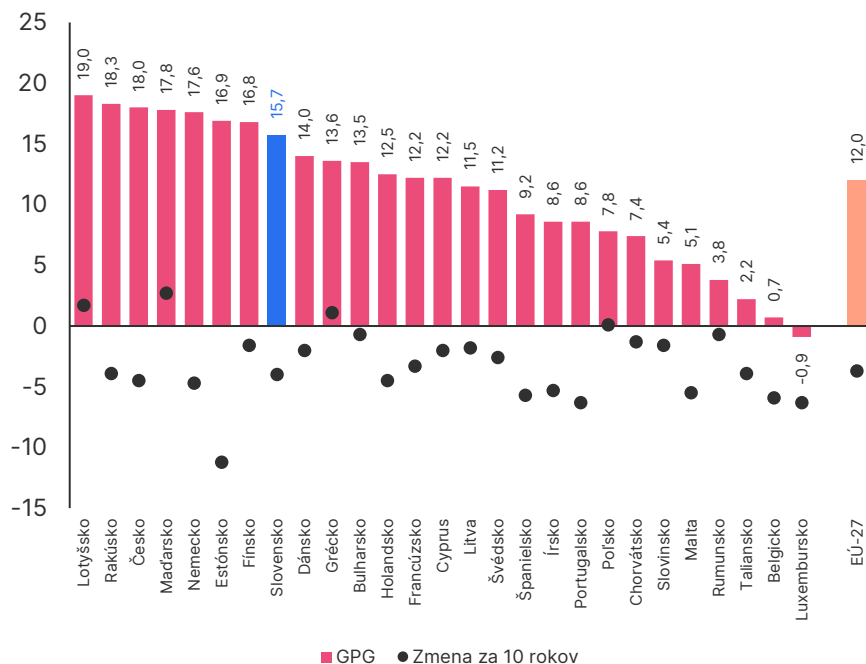
Podiel sektorov na celkovej spotrebe energií (2023)

Rodový mzdový rozdiel sa mierne znížil

Rodový mzdový rozdiel (GPG)

(neočistená forma; 2023)

Ženy na Slovensku podľa najnovších dát za rok 2023 získajú v porovnaní s mužmi na každé zarobené euro približne o 16 centov menej. Priemer rodovej platovej nerovnosti (Gender Pay Gap) v EÚ je na úrovni 12 %. Vidíme, že trend v znižovaní rozdielu je u nás pozitívny, hoci rozdiely sa v čase znižujú iba relatívne miernym tempom. Za desať rokov sa mzdový rozdiel medzi mužmi a ženami na Slovensku znížil o 4 %, čo je podobná úroveň ako zmena v rámci celej EÚ-27 (-3,7 %). Na tomto horizonte došlo v troch štátoch EÚ k výraznejšími zvyšovaniu mzdového rozdielu, pričom v Maďarsku sa zvýšil najviac a to o 2,7 %. V susednom Poľsku zas mzdový rozdiel stagnoval (+0,1 %), ale treba povedať, že sa nachádza na polovičnej úrovni voči Slovensku. Premiantom v tomto smere je Estónsko, kde GPG klesol za 10 rokov o viac ako 11 %.

Je dôležité zdôrazniť, že rodový mzdový rozdiel nevyjadruje rozdiel v platoch za rovnakú prácu medzi mužmi a ženami, ale rozdiel v priemerných mzdách v rámci celej populácie a trhu práce.

Rozdiel v platoch medzi priemerným mužom a ženou na Slovensku dosahuje takmer 16 %. Hoci sa často nesprávne vníma ako dôsledok diskriminácie, v skutočnosti odráža najmä štruktúru pracovného trhu. Ženy sú menej zastúpené v manažérskych pozíciách, ale aj v technických odboroch, ako sú programovanie či inžinierstvo. Keďže tiež menej žien študuje technické vedy, prirodzene je ich menej aj v dobre platených profesiách. Okrem toho odmeňovacie systémy viac zvýhodňujú mužov, ktorí z pracovného trhu spravidla nevypadávajú na niekoľko rokov – napríklad kvôli rodičovstvu.

Riešenie mzdového rozdielu si vyžaduje širšie možnosti návratu žien do pracovného procesu po materskej dovolenke. Zároveň je dôležité už od útleho veku podporovať dievčatá, aby vnímali kariéru vo vede, technike, programovaní či vrcholovom manažmente ako rovnako dostupnú a prirodzenú voľbu. **Spoločnosť by mala viac stáť pri ženách, ktoré vychovávajú deti samé, ako aj pri tých, ktoré zostávajú osamelé vo vyššom veku, pretože ich výraznejšie ohrozuje chudoba.** Kľúčovým krokom je aj zmena spoločenského vnímania – pracujúca žena môže byť rovnako dobrá matka ako tá, ktorá sa deťom venuje doma počas rodičovskej dovolenky, pričom tá je u nás jedna z najdlhších vo svete.

Vyššie zastúpenie žien na pracovnom trhu a rovnomernejšie obsadzovanie vedúcich pozícií neprinášajú len spravodlivosť a znižovanie platových rozdielov. Výskumy ukazujú, že spolupráca mužov a žien vytvára synergický efekt – ich odlišné prístupy sa dopĺňajú a výsledkom môže byť vyššia efektivita aj ekonomický rast.

Ako posilniť konkurencieschopnosť Slovenska

Vízia

Slovensko potrebuje jasne definovanú víziu rozvoja aspoň na najbližších desať rokov. Táto vízia by mala vzniknúť ako výsledok otvorenej a konštruktívnej diskusie medzi verejným sektorom, podnikateľským prostredím a občianskou spoločnosťou.

Reformy pre konkurencieschopnosť

Potrebuje reformy, ktoré opäť prilákajú zahraničné investície (FDI), a tým podporia modernizáciu a diverzifikáciu priemyslu vrátane vyššej miery robotizácie. Prvými krokmi by mali byť zníženie byrokracie, daňovo-odvodového zaťaženia (ceny práce) či zrušenie množstva výnimiek či nerovností v daňovom systéme.

Konsolidácia a efektívny štát

Konsolidačné opatrenia musia byť navrhnuté tak, aby zároveň posilnili konkurencieschopnosť krajiny, pretože len tak si Slovensko udrží dlhodobý hospodársky rast. Sociálne transfery by mali byť adresnejšie, verejné výdavky podrobne prehodnotené a efektívnejšie využívané.

Ľudský kapitál a pracovný trh

Je nevyhnutné zastaviť odliv talentov a zároveň aktívne podporovať migráciu kvalifikovanej pracovnej sily. Zvýšenie participácie na trhu práce, najmä medzi mladými a staršími, vrátane možnosti jednoduchšie pracovať popri predčasnom dôchodku, by zmiernilo tlak na pracovný trh a pomohlo verejným financiám.

Právny štát a dôvera v inštitúcie

Fungujúci právny štát, podpora demokratických inštitúcií a vyššia politická kultúra sú základom atraktívneho spoločenského prostredia. Depolarizácia spoločnosti je kľúčová pre budúcu prosperitu. Musíme hľadať to, čo nás spája, doma aj v zahraničí. Práve spoločenská klíma môže rozhodnúť, či u nás zostanú ľudia, ktorých pre ďalší rozvoj ekonomiky nevyhnutne potrebujeme.

Ako posilniť konkurencieschopnosť Slovenska

Vzdelávanie a digitálne zručnosti

Investície do kvalitného vzdelávania založeného na excelentnosti umožnia prechod ku znalostnej ekonomike. Lepšie začlenenie marginalizovaných skupín a uplatňovanie princípu „na každom študentovi záleží“ pomôže znižovať rozdiely. Dôraz na zvyšovanie základných digitálnych zručností, najmä medzi nízko kvalifikovanými, môže odomknúť veľký potenciál tejto časti populácie.

Podpora podnikania a inovácií

Štátne politiky musia pamätať na potreby firiem a podnikateľov. Netreba tiež zabúdať, že populizmus má svoju cenu, ktorá sa napokon prejaví v nižšom hospodárskom raste. Cielená podpora diverzifikácie ekonomiky by v dlhodobom horizonte zvýšila jej odolnosť. Slovensko sa môže oprieť o svoje silné priemyselné zázemie, najmä v automobilovom sektore, a o relatívne vysokú komplexnosť ekonomiky.

Výskum, vývoj a kapitálový trh

Aktívna podpora výskumu a vývoja je nevyhnutná. Jednoduchšie a zrozumiteľnejšie pravidlá pre financovanie a účtovanie R&D projektov by podnikateľom aj výskumníkom umožnili lepšie využívať dostupné daňové stimuly, čím by sa znížili náklady a podporila inovačná činnosť. Rozvoj kapitálového trhu by mohol významne prispieť k financovaniu inovácií a prechodu na znalostnú ekonomiku.

STEM a rovnosť príležitostí

Zvýšenie motivácie k štúdiu STEM odborov prispeje k znižovaniu rodových mzdových rozdielov a zároveň rozšíri ľudský kapitál potrebný pre modernú ekonomiku. Musíme byť odvážni a ambiciózni pri vývoji a exporte našich znalostí či inovácií.

Strategické analýzy SLSP

Mária Valachyová

Hlavná ekonómka

valachyova.maria@slsp.sk

Matej Horňák

Analytik

hornak.matej1@slsp.sk

Marián Kočiš

Analytik

kocis.marian@slsp.sk

Tento materiál slúži ako doplnkový zdroj pre klientov Slovenskej sporiteľne, a.s. Je založený na najlepších informačných zdrojoch dostupných v čase publikovania. Hoci použité informačné zdroje sú všeobecne považované za spoľahlivé, Slovenská sporiteľňa, a.s. neručí za správnosť a úplnosť uvedených informácií. Tento dokument nie je ponukou a ani propagáciou nákupu či predaja určitého aktíva. Predpovede nie sú spoľahlivým indikátorom budúcej výkonnosti aktíva alebo finančného nástroja.

Neprešlo jazykovou korektúrou.